

2025. május 21-i gyakorlat ¹
Idősorok

1. Egy bolt vásárlóinak száma az elmúlt 10 évben:

év	vásárlók száma (ezer fő)
2005	300
2006	295
2007	314
2008	218
2009	300
2010	275
2011	268
2012	255
2013	219
2014	245

Illesszünk az adatainkra 5 tagú mozgóátlagolású trendet!

2. Az alábbi táblázat egy áruház bevételeit mutatja negyedéves bontásban 2000 és 2002 között:

év	I.	II.	III.	IV.
2000	270	275	290	310
2001	256	293	340	380
2002	310	332	390	441

(a) Illesszünk az adatainkra mozgóátlagolású trendet!

(b) Határozza meg a nyers és korrigált (tisztított) szezonális eltéréseket!

3. Az alábbi adatok ifj. Hörömpő Ödön szesz- és cigarettacsempész, valamint műbútorasztalos három heti bevételét mutatja (euróban) a hét munkanapjaira lebontva.

I.Hét	Bevétel	II. Hét	Bevétel	III. Hét	Bevétel
Hétfő	154	Hétfő	297	Hétfő	448
Kedd	182	Kedd	361	Kedd	477
Szerda	431	Szerda	626	Szerda	832
Csütörtök	252	Csütörtök	594	Csütörtök	895
Péntek	386	Péntek	653	Péntek	684

Ismertek továbbá a következők:

$$\begin{aligned}
 \sum_{t=1}^{15} t &= 120, & \sum_{t=1}^{15} t^2 &= 1240, & \sum_{t=1}^{15} \ln(t) &= 27.8993, & \sum_{t=1}^{15} (\ln(t))^2 &= 60.4520, \\
 \sum_{t=1}^{15} y_t &= 7272, & \sum_{t=1}^{15} \ln(y_t) &= 91.0037, & \sum_{t=1}^{15} t y_t &= 70200, & \sum_{t=1}^{15} t \ln(y_t) &= 756.3849, \\
 \sum_{t=1}^{15} \ln(t) \ln(y_t) &= 174.3574, & \sum_{t=1}^{15} y_t \ln(t) &= 15523.1980.
 \end{aligned}$$

¹A feladatok Dr. Kuki Attila feladatsoráról és korábbi ZH feladatokból származnak.

- (a) Írja fel a II. hét péntekéhez tartozó trend értéket 5-tagú mozgóátlag segítségével!
- (b) Illesszen exponenciális trendet a bevételek idősorára! Értelmezze a kapott együtthatókat!
- (c) Adja meg és értelmezze a csütörtöki és pénteki multiplikatív szezonális indexet!
- (d) Az adatfelvétel utolsó napján Ödön meglátott egy 1500 eurós ujjnyi vastag aranyláncot és úgy döntött, a következő hét péntekén az aznapi bevételből megveszi. Elegendő lesz-e az adatok alapján arra a napra előrejelzett bevétel? Ha igen, mennyi pénze marad még, ha nem, mennyivel kell kipótolnia a lánc megvásárlásához?

SPSS-ben lépések:

- (a) Dátum definiálása
Data → Define Date and Time
Weeks, work days (5)
- (b) Idősor ábrázolás
Analyze → Forecasting → Sequence Charts
Variable: Bevetelek
Time Axis Labels: DATE_
- (c) Exponenciális trend illesztése
Analyze → Regression → Curve Estimation
Dependents: Bevetelek
Independent: Time
Models: Compound
Save: Predicted values, Residuals
- (d) Mozgóátlagolású trend illesztése
Transform → Create Time Series
Variable: Bevetelek
Function: Centered moving average
Span: 5
Name: Bevetelek_MA (Change)
- (e) Trendek ábrázolása
Analyze → Forecasting → Sequence Charts
Variable: Bevetelek, Bevetelek_MA, FIT_1
Time Axis Labels: DATE_
- (f) Valódi érték és exponenciális trend hányadosa
Transform → Compute Variable
Target Variable: Ratio
Label: Bevételek és exponenciális trend hányadosa
Numeric_Expression: Bevetelek / FIT_1
- (g) Szezonális index meghatározása
Analyze → Compare Means → Means
Dependent List: Ratio
Layer 1 of 1: DAY_